

דעת רבותינו ז"ל על השפעת המוסיקה

יתכן שיהיה מי שיאמר – מדוע עלינו להאמין לדברי הגוים האלה? גדולי רבותינו לא הזהירו בזה, אולי הם לא מסכימים עם חכמי אומות העולם? אבל באמת מצאתי בדברי רבותינו ז"ל שגם הם כתבו שיש סוגים של מוסיקה שמביאים השפעות רעות על השומע. זה לשון רבינו אברהם בן הרמב"ם בספר המספיק לעובדי ה' [מאמר כבישת הכחות והמעשים, עמוד 165]: "אך הישמר לך פן תטעה לחשוב כי שמיעת שירים וקולות המעוררים את היצר הרע או הפעלת חוש הראיה לכגון דא הוא דבר אנושי, אלא דומה הדבר להפעלת תכונה אצילה לצורך שפל, כמו שנבערים מדעת מעסיקים את מחשבתם ודעתם בעבירותיהם ובהמיותם ורשעותם, והדברים ברורים".

ובספר חובות הלבבות, שער הפרישות פרק ה' כתוב: "ופרוש ממה שיביאך להזמרות האלקים ולעזוב מצוותיו ממיני הזמר והניגון והשחוק והרינה הטורדים אותך מן המצוות והמעשים הטובים".

וזה לשון רבינו סעדיה גאון בספר האמונות והדעות, מאמר י', פרק י"ח: וכן הקול היחיד והנעימות והלחנים אינם מעוררים מתכונות הנפש אלא דבר אחד בלבד, [כלומר דבר אחד בלבד מהקולות לא יניע מדות וכחות הנפש מאומה] ופעמים יזיקוה, אבל מזוגם מאזן מה שמתגלה מתכונותיה וכחותיה, [ר"ל מזג הקולות ישוה עם תנועות הכחות הנפשיות ויתנועעו על פיו] וראוי שתדע השפעותיהן כשהן נפרדות כדי שיהא המזוג בהתאם לכך, ואומר עתה, כי הלחנים שמונה, ולכל

אחד קצבה של נעימות, הראשון מהן קצבתו של נעימות רצופות ואחת נחה. והשני של נעימות רצופות ואחת נחה ואחת נעה, ושני לחנים אלה מעוררים כח הדם ותכונת המלכות והשלטונות.

והשלישי מקצב שתי נעימות רצופות שאין ביניהן כדי נעימה ואחת נחה, ובין כל ירידה ועליה וירידה כדי נעימה, וזה לבדו מעורר המרה הירוקה והגבורה וחוזק ומה שדומה להם.

והרביעי מקצבו של נעימות רצופות שאין ביניהן כדי נעימה, ובין כל שלש ושלוש כדי נעימה, וזה לבדו מעורר המרה הלבנה ומגלה בנפש כח השפלות והכניעה והמורך וכל הדומה לזה.

והחמישי מקצבו נעימה בודדת ושתיים שונות זו מזו ואין ביניהן כדי נעימה, ובין עליה וירידה כדי נעימה. והששי מקצבו של נעימות נעות. והשביעי מקצבו שתי נעימות רצופות שאין ביניהן כדי נעימה, ובין כל שתיים ושתיים כדי נעימה. והשמיני מקצבו שתי נעימות רצופות שאין ביניהן כדי נעימה, ובין כל שתיים ושתיים כדי נעימות. וכל ארבע אלה מעוררות מרה השחורה, ומגלות בנפש מדות חלוקות, פעם לשמחה, ופעם אל הדאגה.

ומנהג המלכים למזגם זה בזה כדי לאזנם, ויהיה מה שיעוררו מתכונותיהם כאשר שומעים אותם בכדי להטיב נפשותיהם להנהגת המלכות, ולא יטו אותם לרוב רחמנות או אכזריות ולא הפרזת גבורה או מורך, ולא תוספת וגרעון בשמחה ובחדוה. עכ"ל.

הדברים האלה מבוארים בספר "נפוצות יהודה" להרב יהודה מוסקאטו זצ"ל [שחיבר את הפירוש קול יהודה על ספר הכוזרי] בדרוש הראשון " הגיון בכינור": "והנה הוא ברור ומנוסה כי האדם מתפעל מאד בניגוני השיר, כי מין השיר הנקרא ארמוניה פריגאה מעורר האדם אל הכעס ואל המלחמה; והנקרא ארמוניה לידיאה מוליד עיצבון ויללה; והנקרא ארמוניה דוריא מוליד יושר ללב; והנקרא ארמוניה איניקה [זה הנקרא היום סולם מג'ור] מוליד שמחה."